SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCVI No. 219. JERSEY CITY and NEW YORK. SATURDAY, NOVEMBER 18, 1989 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 18-го ЛИСТОПАДА 1989 Ч. 219. РІК XCVI

ПІДГОТОВА ДО 32-ОЇ КОНВЕНЦІЇ УНС ВЖЕ ПОЧАЛАСЯ

Балтимор, Мд. — Тут відбулося в суботу, 11-го листопада ц.р., перше засідання Комісії 32-ої Конвенції УНС, що запланована на дні 26-го травня до 2-го червня 1990 року у Балтиморі. Вже в лютому створено Конвенційний комітет, який очолив Евген Іванців, головний радний УНС, а до комітету увійшли Андрій Чорнодольський — заступник голови, Марія Лищак — секретар і Остап Зинюк — касир.

Комітет складається із 45 добровольців, які живуть в околицях Балтимору і Вашінгтону.

На першому ширшому засіданні комітету 11-го листопада саме із його членів створено вісім працюючих підкомітетів: конвенційної книги, головою Іван Кунь, концерту — Аня Дидик-Петренко, бенкету — Орест Петренко, привітання — Анна Григорович, реклями — Е. Іванців і А. Григорович, фінансів — О. Зінюк, культурних справ — Василь Палійчук і Орест Поліщук, і запрошень — Орест Дейчаківський.

Присутній головний предсідник УНС д-р Іван Флис брав участь у засіданні, подаючи свої суґестії та думки для підготування Конвенції.

32-га Конвенція УНС буде відбуватися в готелі Гаєт Гарбор в долішній частині Балтимору. Поблизу готелю знаходяться десятки ресторанів різного рода, а крім того саме ця частина міста гарно розбудована дає учасникам Конвенції можливість оглядати цікаві культурні надбання, як музеї та інше.

Все це є запорукою, що 32-га Конвенція, поруч із громадським обов'язком делеґатів, може дати їм багато цікавих переживань.

В найближчих місяцях різні підкомітети будуть випрацьовувати програму та подробиці організаційного порядку, які потрібні для успішного проведення Конвенції.

Стан здоров'я Г. Сверстюк значно поправився

Здається ще так недавно писали ми на сторінках нашого щоденника про „українську дівчинку, що бореться за життя" — дворічну Ганнусю Сверстюк, яку з безнадійним тумором мозку привезла мати до ЗСА, щоб рятувати її життя. Кожному, що побачив тоді в липні 1988 року цю нещасну дитину з молоденькою матір'ю, мусіло стискатися серце і багато молитов в цей час плило до Всевишнього в надії, що Він приверне здоров'я маленькій жертві атомового вибуху в Чорнобилі. Сьогодні на сторінках „Свободи" ми поміщаємо найновішу знімку Ганнусі Сверстюк з матір'ю, на якій можна бачити різницю в стані дитини. Вона ходить, співає, говорить і розвивається нормально, а останній „скентест" мозку у жовтні виказав, що після сімох операцій, які Ганнуся перейшла, і дуже сильної радіяції, тумор зменшився до величини ґудзика.

А. Міхнік відвідає Торонто

Торонто. — Адам Міхнік з Варшави відвідає Торонто на запрошення Українського Народного Дому від 22-го до 26-го листопада.

А. Міхнік — один із головних діячів „Солідарности" в Польщі, головний редактор „Ґазети Виборчої" і близький дорадник Леха Валенси. Він був гостем на установчому з'їзді Народного Руху України за Перебудову в Києві 8-10-го вересня ц.р., і добре обізнаний з політичною ситуацією в Україні.

Український Народний Дім, який запросив А. Міхніка, це одна із найстарших українських освітньо-культурних установ в Торонто. Вона постала ще 1910 року. До недавніх ініціятив УНДому належить Форум — серія викладів та панелів про найважніші політичні та культурні процеси, що торкають українську громаду сьогодні.

Під час перебування в Торонто А. Міхнік буде промовляти на вечері з гостями Народного УНДому в четвер, 23-го листопада і на громадському вічу в неділю, 26-го листопада. Тема доповідей — польсько-українські відносини в світлі сучасних змін в Східній Европі. В неділю він зустрінеться з представниками українських установ.

По точніші інформації про програму А. Міхніка в Торонто і про можливість зустрінутися для інтерв'ю з ним слід телефонувати до: проф. Петра Потічного, Відділ політичних наук, МекМастер університет, Гамільтон, Онт., тел.: (525) 9140 екст. 4741.

ДОПОМОЖІМ ДІТЯМ ЧОРНОБИЛЯ

Як відомо, від 8-го до 10-го вересня 1989 року в Києві відбувся установчий з'їзд Народного Руху України за Перебудову. В з'їзді брало участь 1,109 делеґатів і він тим самим став маніфестацією єдности більшости політичних угрупувань. Делеґати представляли такі різнородні об'єднання як Спілка Письменників України, Українська Гельсінкська Спілка, Товариство „Меморіял", Товариство Української мови ім. Т.Г.Шевченка, „Зелений Світ" і багато інших політичних, культурних і екологічних товариств. Присутні були члени Академії Наук, депутати Верховної Ради, гірники, промислові робітники, колгоспники. Всі вони були об'єднані програмою Руху.

Серед гостей з'їзду, був проф. Тарас Гунчак з ЗСА, який, після повороту до Америки, подав заклик до своїх друзів, активістів, створити ад гок комітет для створення Фонду Руху, метою якого є допомогти Україні в цьому критичному моменті.

Ставлення громади до цього заклику було надзвичайно щедре. Цій справі допомогти Україні значно приспішив приїзд до ЗСА голови Київської реґіональної організації НРУ, члена з'їзду народних депутатів СССР, Володимира Яворівського. В своїх виступах В. Яворівський закликав всіх, яким близька доля України, жертвувати на Фонд Руху.

З огляду на жертвенність громади, комітет ад гок рішив поширити організацію, запросив інших людей до участи в ньому і почав організувати формальну структуру. Після чисельних консультацій — них нарад, три члени Комітету проф. Т.Гунчак, проф. Роман Воронка і Віктор Рудь, рішили інкорпурувати Фонд Руху під новою назвою "Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля" (The Children of Chornobyl Relief Fund). Для чіткости треба заявити, що ціль Фонду Руху повністю збігається з цілями Фонду Допомоги Дітям Чорнобиля. Зміна назви сприятиме отримання медичної і технічної допомоги від корпорацій і фундацій.

Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля зараз в стадії створення Ради директорів. Досі в раді є такі особи: проф. Т.Гунчак, проф. Р. Воронка, В. Рудь, д-р Ахіль Хрептовський, Маріян Коць, д-р Зенон Матківський, Мирон Смородський, Надія Мек-Коннел, Ліда Черник, Богдан Витвицький, Ігор Вислоцький, Андрій Филипович, Божена Ольшанівська, Богдан Кекіш. 2-го грудня 1989 року Рада директорів матиме свої перші засідання в Нюарку, де буде вибраний Екзекутивний Комітет і буде встановлений плян діяльности на наступний рік.

До 14-го листопада 1989 року зібрано і здекляровано 140,000 дол. Коли включити в цю суму 260,000 дол., які пожертвували Іванна і Маріян Коці, то загально зібрана сума досягає 400,000 дол. Зараз ці гроші знаходяться на контах відділів „Самопомочі" в різних містах. Досі вжито 4,325 дол. на закуп комп'юторської системи, яку В. Яворівський завіз до Києва. Треба також зазначити, що наслідок наполегливої праці Надії і д-ра З. Матківських і їх друзів зібрано медичні приладдя і лікарства в сумі вартости 100,000 дол., які В. Яворівський завіз до Києва. Там члени Народного Руху України за Перебудову роздали цю допомогу дітям, які постраждали від чорнобильської трагедії в Народницькому районі, Житомирської области.

Мета Фонду Допомоги Дітям Чорнобиля, далекосяжна. Наше завдання допомогти через Народний Рух України за Перебудову всім тим, які потерпіли від цієї страшної екологічної трагедії, як також допомогти всім дітям України добродійною як і освітньою дією.

Україна потребує Вашої помочі. Пожертви на Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля причиняться до врятування сотень тисяч наших дітей, нашого майбутнього!

Фонд Допомоги Дітям Чорнобиля

„Торонто Стар" спростовує

Торонто. — Англомовна газета „Торото Стар" в числі з 25-го жовтня ц.р. льояльно вмістила спростування двох неточностей в українських справах.

Перше спростування, це, „Український поет підтримує Католицьку Церкву". Авторкою спростування є Ліда Палій з Торонто. Вона пише: Дякую за інформативну статтю в ч. „Торонто Стар" з 19-го жовтня ц.р. Тому, що я допомагала перекладати інтерв'ю з Іваном Драчем, я є обізнана з тим, що він сказав. Хочу доповнити пропущення, яке зайшло в статті.

Коли Драч говорив про свободу релігії, він згадав не лише Українську Православну, але й те, що він і Народний Рух в Україні підтримують леґалізацію досі забороненої Української Католицької Церкви.

(Згадана стаття була поміщена в українському перекладі в „Свободі" й викликала ремствування читачів).

Друге спростування — редакційне п.з. „Горовіц народився в Україні". Редакція пише: Пресове аґентство Ройтерс неправильно подало Росію, як місце народження Владіміра Горовіца. Він народився в Україні (подано без родівника).

Заплянували передріздвяні курси в Українському Музеї

Ню Йорк. — Український Музей в Ню Йорку заплянував два передріздвяні курси для дорослих і молоді.

Курс „Українські різдвяні традиції" — два зайняття по три години кожне, для дорослих і молоді від 16 років. Учасники ознайомляться з українськими різдвяними традиціями та практично навчаться пекти різдвяні колачі. Дата: 2-го і 9-го грудня ц.р., від 10-ої год. ранку до 1-ої по полудні. Оплата за навчання: дорослі — 15 дол., пенсіонери і студенти — 10 дол., члени музею дістають знижку 15%.

Другий курс — це „Виготовлення прикрас на ялинку". Діти і дорослі матимуть нагоду навчатися робити традиційні прикраси на ялинку з намистин, оріхів, кольорових стрічок і паперу. Зайняття відбуватимуться в неділі: 3-го і 10-го грудня від год. 2-ої до 4-ої по полудні. Оплата за одне зайняття: дорослі — 4 дол., пенсіонери і студенти від 12 років — 3.50 дол., діти від 7-12 років — безплатно.

Вартість матеріялів включена в плату за навчання. Свої вироби учасники можуть взяти додому. В справі реєстрації слід телефонувати на число: (212) 228-0110.

СССР ОСТЕРІГАЄ ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНУ

Прага, Чехо-Словаччина. — Офіційні чинники СССР передали минулого тижня пересторогу урядові Чехо-Словаччини, що кожна дальша затримка у впровадженні політичних змін в цій країні може викликати серйозні проблеми. Політичні чинники Москви остерігають Прагу, щоб уряд не робив тих самих помилок, що їх зробили інші комуністичні провідники в Східній Европі. Як інформують в празьких політичних колах, уряд СССР уважає, що тепер велика обережність або зволікання у впровадженні політичних змін може довести до заворушень, а то й повстанням населення.

Один з дорадників міністра чеського уряду поінформував, що порада СССР є подібна до тої, що її дістав попередньо болгарський уряд, що й довело до того, що змушений був зрезиґнувати із свого посту провідник болгарської Комуністичної партії Тодор І. Жівков.

Останніми часами становище провідника чеської Комуністичної парті Мільоша Якеша також не є дуже сильне, але все ж в чеських комуністичних колах думають, що він повинен вдержатися на своєму пості аж до весни, коли має відбутися з'їзд партії. Досі помимо перестороги від уряду СССР немає познак, щоб він хотів резиґнувати, як це сталося з його товаришем в Болгарії.

Але помимо того можна завважити різкі різниці поглядів у політичних провідників Чехо-Словаччини. Коли 14-го листопада прем'єр-міністер Ладісляв Адамец промовляв у парляменті, він декілька разів цитував слова М.Якеша на цю тему, що спершу мають прийти більші економічні зміни, а відтак щойно політичні та став на зовсім іншому становищі, уважаючи, що економічні справи не можна відділити від політичних і не можна мати успіху в економіці країни, без політичних реформ і ці останні мусять мати першенство. Його слова були зацитовані в щоденнику „Руде Право".

Жертвам депортації відновлено права на словах, а не на ділі

Москва. (ТАСС). — У середу, 15-го листопада, Верховна Рада СССР прийняла рішення про повне відновлення прав сотень тисяч людей різних національностей, які були насильно виселені з рідних земель: українців, естонців, литовців, латишів, німців Поволжя, кримських татар та інших національних меншин.

Рік тому дозвіл поселятися в рідних місцях отримали кримські татари, а ще раніше аналогічний дозвіл отримали німці Поволжя.

Нове рішення Верховної Ради СССР стосується всіх несправедливо депортованих, але в ньому не передбачено ніякої допомоги чи компенсації за перенесені страждання або зняття обмежень на працевлаштування, прописку тощо.

Група народних депутатів СССР хотіла, щоб у тексті рішення було сказано про ґеноцид і вимагала зробити запис про „повне відновлення початкового правового становища". Однак проти цієї пропозиції різко виступили представники консервативного крила, зокрема голова Ради Союзу Євгеній Прімаков. В результаті, рішення Верховної Ради виглядає не як справжнє відновлення прав депортованих, а як словесний камуфляж, розрахований на реклямування перебудови.

А тим часом, попри всіляке реклямування перемоги „нового мислення", гласности і демократизації, насправді в совєтській імперії робиться все, щоб зберегти монополь комуністичного режиму.

У СВІТІ

ФРАНЦІЯ СКЛИКАЄ ЗУСТРІЧ 12-ох провідників Европейської спільноти „для дискусій над розвитком теперішніх подій, що розвиваються в Европі". Ця рідкісна та на скору руку приготована західньоевропейська конференція на вершинах буде проходити поза рамками звичайного пляну щорічних зборів і відбуватиметься в суботу, 18-го листопада ц.р., у приміщеннях палати Елізею, офіційній резиденції французького президента. Ця зустріч скликана президентом Франції Міттераном, теперішнім головоою Европейської спільноти є першою спільною европейською акцією для оцінки змін у Східній Німеччині, Польщі, Мадярщині, Чехо-Словаччині та Болгарії, що заіснували останніми тижнями. Згідно з твердженнями французьких офіційних чинників і аналітиків европейських політичних подій, це вказує на спробу Західньої Европи затримати бодай частинну контролю над подіями, які приходять із цими змінами.

КАНЦЛЕР ЗАХІДНЬОЇ НІМЕЧЧИНИ Гельмут Коль закінчив свої відвідини у Польщі у вівторок, 14-го листопада ц.р., церемоніяльним зложенням вінка у пам'ять жертв Авшвіцу та підписанням угоди про економічну допомогу Польщі в сумі 2.2 біл. дол. З точки зору західньонімецької політики вершинним досягненням було підписання документу про економічну допомогу і це було символічним замиренням обидвох держав. Бо в заключному параграфі цього документу говориться про „бажання обидвох країн забути про минувшину, а спільно працювати для кращого майбутнього".

СОВЄТСЬКИЙ СОЮЗ ГОСТРО запротестував перед урядом Східньої Німеччини в справі відкриття Берлінського муру. Згідно із твердженнями східньонімецьких урядових чинників, протест доручив особисто Вячеслав Кочемасов, совєтський амбасадор у Східньому Берліні ще в п'ятницю минулого тижня. Сам протест відносився не так до самого відкриття Берлінського муру, а радше до способу в який це зроблено. У цій дипломатичній ноті СССР говориться про те, що СССР, як один із переможців у Другій світовій війні та відповідальний за східній сектор Берліну повинен був завчасно бути повідомленим про такі драстичні ходи.

У ВАТИКАНІ НА ЗАКІНЧЕННЯ досить бурхливої конференції присвяченої справі АІДС, Папа Іван Павло II, закликав у середу, 15-го листопада ц.р., щоби скласти один плян ґльобального маштабу для поборювання АІДС. Папа у своїй промові, першій виключно присвяченій проблемі АІДС, підтвердив також ще раз, що Католицька Церква дальше противиться гомосексуальній активності та вживання штучних засобів у сексуальних зносинах. Перед виступом Папи витворилася досить гостра дискусія між організоторами конференції, а особливо її головним промотором Архиєпископом Фіорензо Анджеліні, та учасниками конференції, які твердили, що конференція є дуже однобічною та що повинні були включити в програму тих осіб, які хворіють на АІДС.

В КИЄВІ ХОВАЮТЬ ТРЬОХ В'ЯЗНІВ

Джерзі Ситі, Н.Дж. — В неділю, 19-го листопада, у Києві на Лісному цвинтарі відбудеться перепоховання привезених з Уралу тлінних останків бл. пам'яті Василя Стуса, Юрія Литвина і Олекси Тихого, які після багатьох років ув'язнення загинули в Пермському таборі смерти. На перепоховання і Панахиди з'їдуться люди з усієї України.

У зв'язку з цією подією Соборна Панахида за душі названих страдників відбудеться і в Ню Йорку в українській православній церкві Всіх Святих на долині Мангеттену, 206 С. 11-та вулиця, в суботу 18-го листопада о 5-ій год. по полудні.

Відбудеться Панахида також в неділю, 19-го листопада, після св. Літургії в українській православній церкві св. Андрія Первозванного у Бавнд Бруку, Н.Дж., у церкві святого Володимира в Пармі, Огайо, та в інших церквах.

В ЕЛЬ САЛЬВАДОРІ ЗАМОРДОВАНО КАТОЛИЦЬКИХ СВЯЩЕНИКІВ

Сан Сальвадор. — Тут в четвер, 16-го листопада ц.р. замордовано шістьох католицьких священиків, включно із ректором місцевого університету. Їх витягнули вночі з ліжок в університетських приміщеннях Хосе Сімеон Канас університету на границю міста і застрілили пострілами в голову, такими рушницями, які вживають вояки сальвадорської армії. Як зізнають свідки, на священиків напала та постріляла група мужчин у військових одностроях.

Крім священиків застрілено також куховарку священиків та її 15-річну дочку.

Як ствердив ігумен чину Єзуїтів, до якого належали усі вбиті священики, їх помордовано у варварський спосіб, тортуруючи їх ще перед смертю, а після того вибираючи їм мозки.

Товариші вбитих і ті, які слідкують за людськими правами у Південній Америці уважають, що вбивниками були члени армії, бо тільки вони мають право порушуватися свобідно вночі у країні, де тепер панує поліційна година для всіх мешканців.

Уряд Ель Сальвадору заперечує буцімто він був відповідальний за цей страшний вчинок, обіцяв перевести негайне слідство в цій справі і дає до пізнання, що вбивниками були ліві елементи.

Священиків вбито саме в той час, коли в неділю 12-го листопада розпочалася велика атака лівих повстанців, наслідком якої прийшло до найбільших досі сутичок у тій цивільній війні, що панує на тому терені. Уряд ЗСА строго засудив це вбивство шістьох священиків і закликає президента Ель Сальвадору Альфреда Крістіяні перевести повне та суворе слідство в цій справі.

В АМЕРИЦІ

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР Джеймс Бейкер заявив ізраїльському прем'єр-міністрові Їцакові Шамірові, що ЗСА є готові підтримати деякі вимоги Ізраїля щодо переговорів з членами Палестинської Визвольної Організації. Одначе Америка не може дати стовідсоткової запоруки коштом перервання цілого процесу спроби мирних переговорів на Близькому Сході. Ї. Шамір приїхав до ЗСА на однотижневу поїздку та вже зустрічався не тільки з державним секретарем, але також з секретарем Департаменту оборони Ричардом Чейні та президентом Джорджом Бушем. Офіційні чинники сказали, що президент Дж. Буш порушував з Шаміром справу допомоги Ізраїля в розитку ракетного будівництва Південної Африки. Після зустрічі з Президентом Ї. Шамір заявив, що Ізраїль вже почав обмежуватися у військовій допомозі Південній Африці.

У СЕРЕДУ, 15-ГО ЛИСТОПАДА, раптовий ураган навістив південно-центральні стейти ЗСА у Гантсвіллі, Алабама, вчинив великі матеріяльні шкоди, та трагічні випадки, в яких загинуло 19 осіб. Поліційні чинники подали до відома, що тільки в цій околиці є коло 236 поранених, а матеріяльної шкоди навіть ніхто не брався ще підраховувати. Ураґан пошкодив електричні проводи та лінії телефонічної комунікації, що позначилося дуже болючо зокрема для малих місцевостей, яким була потрібна негайна медична допомога.

ПРЕЗИДЕНТ БУШ ПОГОДИВСЯ підтримати запропоновані пляни підвищення платень для членів Палати Репрезентантів і головних урядників адміністрації майже на одну третю та при тому також зобов'язався зробити правила етики багато суворішими. Політичні коментатори твердять, що це було політичним потягненням зі сторони президента Дж. Буша, бо конгресмени обидвох партій були за цією зміною.

НОВИЙ ПОСАДНИК МІСТА НЮ ЙОРК Дейвид Дінкінс заявив, що на святкування з приводу його обрання на посадника запрошено всіх, „хто вніс неоцінимий внесок у передвиборчу кампанію". Серед запрошених буде сенатор-демократ з Массачусеттс Едвард Кеннеді, губернатор того ж стейту Майкл Дукакіс, голова Крайового комітету Демократичної партії Роналд Бравн і негритянський проповідник Джессі Джексон. Як сказав Дінкінс, Д. Джексон надав йому під час виборів невидиму, але вагому підтримку.

В ПІВДЕННІЙ КАЛІФОРНІЇ, 14-го листопада два бомбардувальники морської фльоти помилково скинули бомби за 300 кілометрів від туристського табору. В результаті цієї помилки один турист поранений, а ще шість оглушені вибухом.

ПРЕДСТАВНИК НАСА ПОВІДОМИВ, що 20-го листопада стартуватиме космічний корабель „Діскавері" з п'ятьма астронавтами на покладі. Старт плянується на год. 6:30 вечора. Командир корабля — Фредерік Ґреґорі.

В СЕРЕДУ, 15-ГО ЛИСТОПАДА, в Крайовій академії наук були проголошені висліди наукового дослідження у пошуках ліку на хворобу Паркінсона. Вчені Каліфорнійського університету в Сан Дієго досягли великих успіхів у перещіпленні модифікованих клітин шкіри до мозку хворих тварин, які почали продукувати Л-допа, одного з найважливіших хемічних складників мозкових клітин, що перетворюються в допамін. Як відомо брак допаміну є причиною хвороби Паркінсона. Хоча ще не проводилося аналогічного дослідження на людському мозку, новий спосіб відкриває шлях, який обминає перещеплення зародкових клітин до мозку хворих, що хоча й мало добрі висліди, але натрапило на перешкоди морального та політичного характеру.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200
Бюро УНС у Вашінґтоні (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)
Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda"
Second-Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Лєх Валенса у Білому Домі

Електромонтерові у портових доках Ґданська у Польщі напевне не снилося ніколи, що його з почестями прийматимуть у Білому Домі, що американський президент Джордж Буш прославлятиме його, як батька демократії на сході Европи та проситиме на вечерю у вузькому гурті високих достойників. Лєх Валенса, співосновник і лідер робітничої організації „Солідарність" пізнав на собі, що таке комунізм. Коли в реакції на масові страйки й вимогу політичних свобід генсек Компартії генерал Войцєх Ярузельський проголосив у 1981 році вийнятковий стан, арештували Лєха Валенсу й інших найвидатніших активістів „Солідарности". Гостра господарська криза, безвиглядність будь-якої допомоги від СССР, де запанувала ще більша нужда та обурення демократичного Заходу примусили комуністичну верхівку повести переговори з опозиційною „Солідарністю". У цих переговорах Лєх Валенса із своїми найближчими однодумцями виявили надзвичайну зручність, поєднавши невгнутість у принципах з компромісовістю у тактиці. Валенса мав нагоду стати прем'єром, але зрозумів, що він не має ні відповідної освіти ні інших кваліфікацій на такий пост, відмовився і довів до створення першого на Сході Европи коаліційного уряду з демократичним прем'єром Тадеушом Мазовєцьким.

Лєх Валенса перейде до історії як ще один доказ феномену, що революція може виносити сірих, мало кому відомих людей на вершини влади. Симона Петлюру, редактора тижневика „Украінская Жізнь" у Москві, революція винесла на становище голови Директорії, Головного Отамана військ Української Народної Республіки. Революція створила з нього символ збройної боротьби і за ту честь він заплатив життям, що його відібрав насланий вбивник. У всесвітній історії багато подібних прикладів. Далеко не сягаючи — Корізон Акіно, скромна жінка, дружина підпільного опозиціонера проти диктаторського режиму Фердинанда Маркоса, ніколи не мріяла стати президентом Філіппін. Сягаючи у минуле сторіччя — немає кращого прикладу на несподіванки, що їх вміє робити революція, як кар'єра корсиканця Наполеона Бонапарте. Він був сином Великої Французької революції, яку сам, „як перший консул" здавив, сам собі вклавши цісарську корону на голову і своїх сержантів іменував маршалами та приділював їм престоли різних европейських держав. У Швеції по нинішній день збереглась династія Бернадотів. Польські поселенці в Америці, які знають Валенсу, оповідають з подивом, як та людина змінилася. Із звичайного робітника став політиком — державним мужем. Дістав мирову нагороду Нобеля, розмовляє з головами держав, вимагаючи допомоги для своєї батьківщини.

У травні цього року гостив у свому скромному помешканні у Данціґу президента Буша, як той відвідував Польщу й Мадярщину. Буша офіційно вітав у Варшаві ґенерал Войцєх Ярузельський, як усе ще президент Польщі, країни з комуністичним устроєм, члена Варшавського пакту під командою Москви. Але насправді влада Компартії висіла вже на волоску. І тепер Білий Дім не запросив Ярузельського формального президента, а Валенсу, репрезентанта фактичної влади, яка перейшла в руки народу. Лєх Валенса дістав від президента Буша „Медалю Волі" і став тільки третім в історії Америки, який, не будучи головою, промовляв перед з'єднаними палатами Конґресу.

Але Лєх Валенса не приїхав на американський континент — спершу до Канади, відтіля до ЗСА і після того до Венесуелі, — щоби збирати гонори і медалі. Польща зазнає ту саму благодать, що всі країни, які були експериментальним кріликом для догми Маркса про партійний монополь на всю продукцію і розподіл. Відомий наслідок цього 44-літнього експерименту: повна руїна. Валенса невдоволений вислідом своєї розмови з канадським прем'єром Браєном Малруні, бо отримав дотацію тільки на 36 мільйонів долярів (канадських!). Валенса саркастично порівняв цю допомогу з гарною краваткою для мерця у домовині. Конґрес у Вашінґтоні признав Польщі 590 мільйонів на три роки на підтримку вільної торгівлі.

Тому, що Валенсу особливо величає централя американських робітничих спілок (юній) Американська Федерація Праці — Конґрес Індустріяльних Організацій, президент якої Лейн Кіркленд був на цій параді у Білому Домі, Валенса — можливо — дістане якісь фонди, роздобуті цією централею. Але самі гроші Польщі не поможуть. Найбільше тепер помагає їй Европейська економічна спільнота і її найбільгатша членська держава — Західня Німеччина. З Вашінґтону відлетів до Варшави гурт фахівців економістів, які вчитимуть, як переставити економіку з марксизму на вільний ринок із приватною власністю і приватним суперництвом.

Кінець вісімдесятих років цього сторіччя, то не кінець двадцятих років. Змінені часи, змінені методи визвольних рухів. Шлях до визволення з-під російського колоніялізму накреслили останніми роками революціонери Польщі, Мадярщини, а останньо Східньої Німеччини. Героєм і світочем на цьому шляху — Лєх Валенса. Не даремно дали йому нагороду Нобеля. Передумовами успішного визвольного руху є висока національна свідомість (навіть не те, що у нас величається „єдність") і маси на вулицях з конкретними вимогами.

Місяць тому виглядало, що Гонекер у Берліні стоїть сильно за кермою держави. А нині — Гонекер „пішов у дубину", а його соратник Кренц заповів вільні вибори і розвал берлінського муру, що вказує на те, що Східня Німеччина піде шляхом Польщі і Мадярщини. Кремль не реаґує, навіть схвалює. Мабуть, здає собі справу з того, що перехід до демократії неминучий, а може навіть Ґорбачов хоче переконати своїх „твердих" у тому, що йде безкровна революція, що зміни будуть поступові і їх голови не впадуть під ешафотами. Можливо, що Польща чи Мадярщина - це навіть дослідні „свинки", як здійснити перехід від псевдокомунізму до системи господарки вільного ринку.

Микола Бараболяк

ДУМКИ ПІД ЗВАЛИЩАМИ БЕРЛІНСЬКОГО МУРУ

Національна свідомість і здетермінованість, масові виступи на вулицях, ставити рішучі і конкретні вимоги — це шлях до визволення у міжнародно-політичних умовах „нині". Польща і Мадярщина стали релятивно вільними без одного пострілу з рушниці. Те саме твориться на наших очах у Східній Німеччині. Збирання фондів на визволення не було потрібне. Що неодмінне — постава мас і вільні вибори.

Після Польщі, Мадярщини і Східньої Німеччини, не маю сумніву, прийде нагода теж вільних виборів на Україні. Прийде нагода ставити вільно кандидатів і їх обирати. Але враховуючи нинішні демографічні і культурні умови на батьківщині робиться сумно. Можна передбачити, що яка четвертина кандидатів будуть росіяни й інші неукраїнці, половина малороси, і ледве четвертина українці-патріоти самостійники. Скажім, що третина — це будуть українські самостійники. Самостійники вийшли б напевно в Галичині, на Волині на Закарпатті і Буковині можливо в київській, полтавській, вінницькій, житомирській областях. В інших, зокрема ворошиловградській, дніпропетрівській, донецькій, кіровоградській, одеській, кримській, херсонській областях — Малоросія. На 50 мільйонів населення України може яких 20 міль. пішла б на максималістичні визвольні вимоги, решта за зв'язок із Росією. З тим треба нині рахуватись і відповідно до того формувати нашу визвольну політику. Замість виносити надто бундючні кличі і вимоги, нам конечно кинутись у вир звичайної просвітянської роботи, що наші діячі на батьківщині роблять. Першим завданням розбудувати пресу. Коли є натяки на те, що Народний Рух України за Перебудову матиме нагоду видавати свій щоденник, то треба матеріяльними засобами відси допомогти розвиткові такого періодика, і то видавати його не тільки української мовою, але і російською, щоб добути читача і прихильника на півдні і сході України. Це передумова, щоб охопити маси цілої України, а досвід показує, що тільки поставою мас, а не петиціями, переконуванням, покликаючись на минулі кривди, можна нині досягти результат у змагу з Москвою.

Після заяв шефа Східньої Німеччини Кренца про відкриття кордонів і вільні вибори прийшли виразні енунціяції з Москви і Вашінґтону, що німцям не міняти теперішнього міжнародного укладу сил. Цю дійсність треба нам теж узяти до уваги. Захід не бажає розвалу російської імперії, він бажає того самого, чого бажає Ґорбачов і його кліка: надати імперії „людське обличчя". Захід же, а Америка зокрема, бажає, щоб СССР не розпався, бо йдеться про рівновагу політичних сил у світі, яку нині сяк-так досягнено великими зусиллям. Рівновага сил конечна, як запорука, що не прийде до третьої світової війни і загибелі людства з уваги на існування нуклеарної і хемічної зброї. Завданням є не допустити до „балканізації" Сходу і драчки між народами цієї смуги. Україна — один із запальних теренів. Америці незалежала Україна не на руку (подібно як надто незалежні інші народи) і тому нині наша справа не дуже надійна.

Скажете все міняється. Правда. За десять років все може найтись у зовсім іншому світлі. Про це нам не слід забувати. В нинішніх умовах конечно змагати, не запаморочившись побожними бажаннями, до здійснення конкретного і в даних умовах досягаємого. Східні німці минулими днями вимагали не з'єднання.

(Закінчення на стор. 3)

Ярослав Татомир

ЖИДІВСЬКІ ІСТОРИКИ ПРО КНЯЖУ ДОБУ УКРАЇНИ

Недавно появилася на сторінках „Свободи" дуже цікава і дуже потрібна стаття д-ра Святополка Шумського п.з.: „Здорова історія народу — запорука збереження нації". У цій цінній статті д-р Шумський стверджує із жалем, що, з малими вийомками, наші історики і письменники замало пишуть про світлі сторінки нашого минулого, а наголошують наші невдачі та темні сторінки нашої історії.

Д-р Шумський у своїй статті завважує теж цей парадоксальний факт, щобільше позитивно, із подивом а то із захопленням писали про світлі сторінки нашої історії або про наших славних людей не наші українські історики чи письменники а — чужі! Так, наприклад, Францішек Яворський у його „Обороні Львова 1655 р.", що була видана у 1905 році, представив ворогів-козаків і Богдана Хмельницького такими захоплюючими, як ні один із наших істориків чи письменників. Д-р Шумський пише теж, що в усій нашій історіографії він не знайшов такої високої характеристики нашого великого гетьмана, як та, що її дав „Великому українцеві" Богданові Хмельницькому польський історик Кубала.

Д-р Шумський говорить теж про велику, 619-сторінкову працю польського письменника Єжи Єнджеєвіча „Ночі українські або родовід генія", що у ній автор передав дуже прихильну, ентузіястичну студію нашого національного Пробудителя несмертельного Тараса Шевченка, у якій підкреслює його духову велич, геніяльність і достоїнство.

У цій статті я хочу сказати дещо про іншого чужинця, історика жидівської національности Тібора Шамуелі, який дав у своїй великій праці „Російська традиція", дуже позитивний образ нашої ранньої княжої доби.

Тібор Шамуелі народився на Мадярщині у 1925 році. Його батько був визначним комуністом. Після провалу комуністичної революції Белі-Куна родина Шамуелі втекла до Совєтського Союзу. Батько Тібора був невдовзі ув'язнений і помер у 1936 році у концтаборі у Сибірі. Тібор служив під час Другої світової війни у совєтській армії а у 1951-52 році його ув'язнили і запроторили до концтабору. Уміжчасі він студіював історію, опісля був професором і віцеректором університету у Будапешті а опісля професором у Ґані. Із Ґани Тіборові Шамуелі вдалося переїхати до Англії. В Англії був він від 1964 року професором історії великого Рідінґ університету.

Помер Тібор у 1972 році, ще доволі молодому віці, бо 47 літнім. Його „Російська традиція" появилася щойно два роки після його смерти.

Роберт Конквест говорить у передмові до „Російської традиції", що Тібор Шамуелі був одним із найбільших знавців історії Росії і що він здобув великий вплив на наукові кола Англії.

Шамуелі говорить, що Київська Русь була великою державою, мала великі і багаті міста, квітучу міжнародну торгівлю. У деяких аспектах — каже Шамуелі, — Київська Русь була більше цивілізованим суспільством, як деякі держави Західньої Европи: у Київській Русі не було, наприклад, кари смерти для вільних людей, не було інституції тортур, як судової процедури, на тільки суспільно вищі кляси, але теж більшість селян були вільними людьми і.т.п.

Проблемою Русі було це що, вона була протягом століть у безнастанній боротьбі із войовничими азійськими кочовиками, із хозарами, печенігами, половцями і вкінці з монголами. Нещастям Русі було те, що вона була розташована на сході Европи і на межі велетенських степів, які простягалися у глибину Азії і не мала оборонних слуг, таких як моря або високі гори.

Смертельного удару Київській Державі завдали, — пише Шамуелі, — монголи у 1241 році. Монголи були тоді найбільшою потугою світу, а їхнього вождя, Джінгіс-Хана Шамуелі вважає найбільшим мілітарним генієм усіх віків.

Привілей збирати для монголів податки закріпили за собою князі Московії. Московські князі плазували перед монголами, — каже Шамуелі, — але водночас скріплювали їхнє становище, підчиняли собі інші князівства, викорінювали на підлеглих їм теренах демократичні традиції Київської Русі і вводили самовладство.

Монголи пхнули Русь, — твердить Шамуелі, — на кілька століть назад під культурним оглядом, а Московії дали високо розвинену політичну і державну систему. Основою монгольської політичної системи була абсолютна автократична влада хана і цю систему цілковито перебрали московські князі і опісля царі.

Шамуелі пише, що московська держава, яка зформувалася під час розпаду монгольської імперії, стала спадкоємницею Золотої Орди і була дуже мало подібна до вільного суспільства Київської Русі.

У цій статті немає змоги передати інтерпретацію усієї історії Московії-Русі, від московського князівства, крізь царів до Леніна і Сталіна, що її дає Тібор Шамуелі у його праці „Російська традиція", хочу ще тільки сказати, що цю книгу повинен прочитати кожний, хто хоче до глибини зрозуміти історію Росії і хто хоче до глибини зрозуміти історію Русі-України. Позитивне насвітлення нашої ранньої історії великим істориком-знавцем історії Русі-України й історії Московії-Росії, що ним є Тібор Шамуелі, може стати для нас цінною обороною перед шкодою, що її спричиняє негативне насвітлювання нашої давньої історії.

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про мовну байдужість

Скільки то закликів, звернень, нарад відбулося у цьому році на нашому терені у зв'язку із „Роком Української Мови" — важко і злічити. Сьогодні, коли вступаємо в останній місяць цього року — варта поглянути назад і зробити підсумки, що властиво всі ці кличі, публічні заклики дали, як зреалізувались у дійсному житті українських родин у ЗСА.

Чи змінилося на краще чи взяли собі до серця цей клич молоді батьки, діти яких саме розвиваються та вивчають мову, або її вже вдосконалюють у школах українознавства?

Щось нам здається, що не багато змінилося в цьому напрямі, хоча всіх закликів було безліч. Це так, немов у церкві, коли священик говорить проповідь звернену до тих, хто неприсутній.

Так воно і в цьому Році Української Мови. Бо ті, яким найбільше було б потрібне говорити по-українськи — нашої преси не читають та може багато із них навіть не свідомі, що такий клич і таке стремління існує в українській спільноті. А навіть, коли дійшло до свідомости молодшого покоління, що в цьому році і ми тут і там, наші брати в Україні борються за привернення української мови, в більшості воно дуже байдуже до цієї справи ставиться, як і взагалі байдуже ставиться до багатьох справ української спільноти.

Не раз застановляюся у чому причина цієї байдужости? Чи в переобтяженні щоденними обов'язками життя чи в погоні за успіхами в професії, чи в розкиненні серед чужого моря? А може в розчаруванні методами, якими досі діє зорганізована українська спільнота в діяспорі?

Як би воно не було, факт цей залишиться прикрою дійсністю, що сьогодні в цьому поколінні, яке виросло і встановило своє життя тут на американському континенті, панівним елементом є якась дивна апатія до українських проблем, а вже особливо до плекання української мови.

Коли хтось не вірить, хай зайде до школи українознавства, до домівок організацій молоді, до приватних домів, де відбуваються товариські зустрічі чи просто де проходить родинне життя. Постійно, як і раніше почуєте англійську мову і, на жаль, часто з уст тих, які знають українську мову, але для вигоди і з байдужости її не вживають.

Як сумно і досадно, коли це бачимо в Році Української Мови та ще в році, коли в Україні ішла боротьба за узаконення української мови.

Можливо, що нам, — тут які живуть у повній свободі, бракує цього політичного тиску, який викликав в Україні таку сильну тепер реакцію. Можливо, що коли б нас переслідували за вживання батьківської мови — ми б мали до неї більше пошани і любови, а з ніякому випадку не було б цієї байдужости, що серед нас панує.

Як її позбутися? У який спосіб промовити до сердець і почувань молодих батьків, щоб вони вживали її у розмовах з дітьми не лише „на показ", на „свято" але постійно і щоб завжди збагачували її новими словами?

Здається, тут найкращим ліком повинні б бути не кличі і загальні звернення, а таки безпосередня зустріч з Україною. Те, що всі молоді українці із ЗСА, які тепер так численно відвідують Україну, викликають подив і признання своїх господарів саме за те, що говорять вони по-українському, хай буде поштовхом до цього, щоб клич про українську мову в діяспорі не завмирав із закінченням цього року, а жив і здійснювався не лише на папері, але в практиці.

О-КА

Михайло Панько

МОВА

Ти милозвучна —
Так пишуть граматики всякі.
Ти мелодійна —
Співається звук твій легенько.
Тебе кохають
Тихенько, щоб люди не знали.
Тебе бояться
За вікнами власної хати.
Тобою пишуть
Серйозні, важливі творіння.
В тобі сумніваються
Кар'єристи й сучасні буржуї.
По плечі поклепують
Тебе дослідники вчені.
Тебе заміняють
На мови держав могутніх.
Тобою говорять,
Щоб батьків потішити рідних.
Ти для мене вічна,
Бо зрісся з тобою навіки.

„Наше Слово",
Варшава, 1984

Володимир Жила

ЛЮДИНА ТВОРЧОГО ГОРІННЯ Й СТРАЖДАНЬ

(До 35-річчя з дня смерти Остапа Грицая)

II.

Дуже видним став О. Грицай в літературнознавчих студіях та в літературній критиці. Він автор цілої серії науково-критичних трактатів, присвячених творчості Т. Шевченка, наприклад, „Баляда Шевченка", в якій він висунув думку, що кожна Шевченківська баляда — „це зворушливе обжалування долі за якусь людську кривду, а не якийсь фантазмат у стилі поетів-романтиків". Він автор також цінних монографічних нарисів про М. Коцюбинського, Лесю Українку, Івана Франка, О. Олеся, О. Кобилянську. Ціль цих праць — популяризувати українську літературу в німецьких колах. До цінних праць треба також зарахувати його „Ескізи до трьох літературних портретів" — Василь Стефаник, Марко Черемшина, Катря Гриневич, „Мала чи велика література" та багато інших студій чи статей, розпорошених в українських журналах та газетах. „На жаль, О. Грицаєві не вдалося, — як слушно підкреслив свого часу Любомир Винар, — здійснити своєї задуманої мрії і написати історію світової літератури — хоча до цієї монументальної праці він готовився десятки років", а ми додамо й мав до того, здається, найбільші наукові кваліфікації.

Як літературний критик, О. Грицай був дуже вибагливий і не кожним твором легко захоплювався. Він високо цінував здібних і талановитих мистців, бо тільки вони могли задовольнити його вимоги. А вимоги були справді високі як у відношенні до автора, так і до критика. Він вважав, що критик „крім практичного таланту мусить мати найширше знання всесвітньої літератури та історії культури, на те, щоб у своїх осудах та оцінках міг додержуватися незаперечних своєю зразковістю мірил. Отак літературний критик мусить бути літературознавцем і знавцем історії в її найважливіших ділянках. Мусить визнаватися на проблемах філософії і соціології — і зазначім ще раз — мусить бути знавцем життя людей та їх психології". Тому великою небезпекою, на думку Грицая, ставала критика, коли до неї бралися люди без фахової освіти та в додаток „позбавлені авторитетности, поваги й знання". Щобільше, він глибоко вірив, що „всякий справжній критик є — і мусить бути — сам творчим індивідом, щоб відповісти повним розумінням і найглибших глибин і найвищих вершин в істоті даного письменника, особливо ж поета, та мати змогу оцінити його".

Уже 1912 року в одній з перших своїх критичних праць „Корнило Устиянович, як драматург", О. Грицай доказував, що твори Устияновича в мистецькому розумінні є безвартісними, та що в них домінує повна ідейна порожнеча. Не злюбив О. Грицай і літературного середовища „Молодої Музи". Він з усією рішучістю у своїх статтях поборював „занадто вже розливний ліризм Василя Пачовського, Петра Карманського та їх послідовників, добачаючи в такій ліриці тільки кволу хворобливість та безхарактерність". В його розумінні їхні твори були „вщерть безвартісні з мистецького, а деморалізуючі з ідейного боку". Остап Грицай позмагався пером також з відомим українським критиком Євшаном. Про цей їхній „двобій", він писав таке: „Євшан... намагався знищити мене неосторожно написаною рецензією на мою критику Винниченка та Коцюбинського, на яку то рецензію Євшана я відповів критикою всього Євшана в 'Ділі' на такий лад, що Євшан вже більше не написав на мене ні слова". За причиною свого твердого розуміння критика попав О. Грицай також у конфлікт з Уласом Самчуком, тоді головою МУР-у. Улас Самчук не звалив виступу О. Грицая на першому з'їзді МУР-у, вважаючи, що вимоги доповідача були „часто механічним трактуванням" літературного процесу, „яке може затемнити і узагальнити суть справи". Як бачимо О. Грицай протягом усього свого творчого життя „мав відвагу стояти на шляху твердих вимог до літературного критика, як глибинного знавця світової літератури та тонкого психолога людської душі".

Але бували випадки, що мистці були вдячні О. Грицаєві за його критичні думки, цінували їх і керувалися ними в творчому процесі. Приклад цього — лист Івана Багряного, в якому він пише: „Щиро зворушений Вашим теплим і прихильним ставленням до мене, як до поета. Ваші хороші і щирі слова надихають мене вірою в те, що я немарно палив свої вогні, і охотою здійснити всі ті задуми і наміри, що віддана володіють моїм серцем і розумом... Ваші слова підіймають мене не тому, що вони похвальні... А підіймають тому, що я відтак бачу якийсь сенс у своєму прожитому житті. Доброго слова і щирости на мою долю в моїм житті випало мало. А у Ваших словах я вичуваю ту щирість, яка важить для людини часом більше аніж все інше".

З метою зобразити картину цілісного засягу діяльности О. Грицая мусимо ще відмітити його публіцистичну працю. Як уже відзначив Л. Винар, О. Грицай „увійшов в історію української журналістики як передовий працівник, автор талановито писаних статтей". Ця праця, до речі, як він сам признавав, відривала його від літературної творчости, включно з написанням історії світової літератури. Але він мусив жити, а вона була його заробітковим джерелом. Він дописував і до „Свободи" (1927-1937). З цього приводу є чимало згадок в його неопублікованому „Щоденнику".

Чому ж тоді людина такого великого засягу інтелектуальної думки й широкого розміру дії, як О. Грицай, не знайшла зрозуміння серед провідної інтелектуальної верстви нашого народу за свого життя й навіть після своєї смерти? Це дуже боляче відчував і сам О. Грицай ще за свого життя. За рік до своєї смерти, він писав: „На жаль, моя творчість не має між 'світочами' нашої еліти ніяких симпатиків, для тих людей я, ні як науковець, ні як письменник не існую та існувати не буду". Це дуже гіркі слова, але, на жаль, правдиві. Остап Грицай їх ніколи не відкликав і вже ніколи не відкличе. Тим часом його

(Закінчення на стор. 3)

Людина...

(Закінчення зі стор. 2)

спадщина друкована й недрукована — цей великий скарб людського духа, уже стала скарбом української культури й такою залишиться назавжди.

Тому діти мусимо ми, спадкоємці надбань О. Грицая. Дещо уже зроблено в цьому напрямі Літературною Комісією „Зарева" й Українською Академічною Громадою „Зарево", які в 1960 році видали працю Любомира Винара „Остап Грицай" (92 сторінки). Тепер письменником і науковцем мусять зацікавитися насамперед наші наукові товариства НТШ (іменувало письменника своїм дійсним членом в 1949 році), УВАН, УММАН тощо. Вони повинні подбати про повне видання творів О. Грицая, щоб показати нашій широкій читацькій громаді його творчість, його горіння й страждання. Так, час проходить, але вартість О. Грицая, як письменника й критика не маліє, не відходить у минуле, а навпаки, ще більше виростає і набуває сучасного звучання.

В ЕЛЬ САЛЬВАДОРІ, центральноамериканській країні продовжуються бої, які розпочалися в суботу, 11-го листопада, коли ліві партизани напали на десятки об'єктів водночас у різних містах країни. Урядові війська втратили 86 осіб убитими, 189 пораненими, а партизани втратили вбитими 202 особи, 96 пораненими і 49 потрапили в полон. Серед вбитих є й мирні громадяни. Адміністрація Джорджа Буша заявила, що в плянуванні цієї операції брали участь нікарагуанські військові дорадники.

ГРОМАДЯНИ СХІДНОЇ НІМЕЧЧИНИ, які залишили свої авта, мотоциклі та причіпки в Мадярщині, коли нелегально переходили на Захід, можуть їх тепер отримати назад, якщо полагодять всі формальності впродовж одного тижня. Таку вістку подало до загального відома офіційне агентство Мадярщини у вівторок, 14-го листопада ц.р.. Ще заки Мадярщина відкрила свої кордони два місяці тому, громадяни Східньої Німеччини, переходячи австрійську границю, залишили 660 авт, 47 мотоциклів, 36 рухомих хат і 18 причіпок.

Концерт Українського Камерного хору з Варшави в Чикаго

Гарно виконані кольорові оголошення подавали до відома чикагської громаді про приїзд камерного хору, який існує при українській католицькій церкві в заряді ОО Василіян у Варшаві. Українська громада в Чикаго вітала й приймала хор дуже щиро й гостинно. Керівник хору, відомий диригент, композитор організатор Ярослав Полянський був запорукою високого мистецького виховання.

Хор вперше виступав на канадійсько-американському терені. Він складався з 23-ох жіночих і одного мужеського (альт) голосів. За час свого існування хор виступав понад 200 разів в Польщі, Італії і Західній Німеччині, здобув багато нагород, між іншими на фестивалі релігійної музики в Римі 1983 р. Минулого року в Римі взяв участь у величавих святкуваннях Тисячоліття Християнства в Україні. Хор розпоряджає гарними голосами, солістами — Ольга Левчишин-Попович і Марта Боберська, рецитатором Лідією Стефанівською, солісткою на флейті Беатою Кляткою при акомпаніменті Дагмари Дудзінської і гітариста — композитора Романа Гаврана.

Вихід хористів на сцену у гарних вишиваних блузочках привітали присутні ентузіястичними оплесками. Концерт розпочався релігійними піснями у композиціях М. Березовського, Д. Бортнянського і А. Веделя. Для відзначення 175-ї річниці народин Тараса Шевченка, в програмі були і пісні до слів Т. Шевченка, а також рецитації та гітарове сольо Романа Гаврана. В програмі були народні пісні з Лемківщини, знані пісні як: „Криниця сокола — дай", „Ой сивая зазуленька", „Щедрик" — Леонтовича чи Вінок українських народних пісень, деякі в обробці диригента Я. Полянського. Напевно, не одному тиснулась сльоза до очей слухаючи „Пісню про рушничок" слова А. Малишка муз. П. Майбороди в обробці для хору Й. Курочки, у чудовому виконанні солістки Марти Боберської.

Після вичерпання програми Роман Припхан привітав хор в імені Українського Народного Союзу, привітали хористів існуючі хори міста Чикаго, а діти вручили квіти. Всі, що були присутніми на концерті розходились з великим моральним вдоволенням.

Як є традицією в Чикаго для хористів і гостей була приготована Сестрицтвом при Соборі свв. Володимира й Ольги і Відділом Золотого Хреста, в залі під Собором свв. Володимира й Ольги перекуска, де в приємній, дружній атмосфері провели час хористи й гості. Всі хористи індивідуально одержали грошеві дарунки, що їх прийняли з видимим зворушенням, бо до того часу їх так тепло й щиро не приймали. В понеділок хористи мали змогу зробити прогульку по Чікаго. Всі хористи ночували по приватних домах, де мали змогу ближче запізнатися з побутом українських імігрантів.

Хочемо вірити, що наші гості-хористи повернули до дому з гарними спогадами про українське Чикаго.

Орест Корчак-Городиський

Таборування на оселі „Холодний Яр"

Цей рік таборування на Оселі СУМ „Холодний Яр" був дуже важливим роком для нашої молоді, він переводився під кличем „І чужому научайтесь, свого не цурайтесь".

Вся виховна таборова праця була пов'язана з наступними річницями: 175-річчя народження великого національного поета-пророка Т. Г. Шевченка, 80-річчя народження провідника революційної ОУН, сл. п. С. Бандери, 40-річчя створення Спілки Української Молоді в Америці, 10-річчя смерти поета-композитора України Володимира Івасюка.

Три тижні таборування, в якому взяли участь 65 юнаків і юначок, були поділені так, що охопили усі річниці на яких базувалися усі гуртки, пісні, вільноручні вправи і завершилися ватрою, що відбувалася кожної суботи у присутності багато численної публіки, батьків і гостей. Цей рік був роком української мови і на кожному кроці під час таборування виховники пригадували юнацтву, щоб говорили тільки по-українськи. Усі юнаки і юначки на своїх сходинах писали про те, чому вони повинні говорити своєю рідною мовою, і багато з них подали змістовні відповіді, як зберегти українську націю — бо мова це душа народу — нема мови нема народу. Навіть одна з пісень під час ватри була „Гей ви діти українські — не говоріть по англійськи", яка нагадувала нашим дітям не забувати української мови.

За час таборування юнацтво мало багату і різноманітну програму. Були не тільки гуртки, але були практичні зайняття: вишивання, малювання, електроніка, спорт, спів, теренові гри, прогульки, вимарші, нічні алярми, таборові забави, маскарада, гавайський вечір, українське весілля.

Цього року було гаряче літо, багато виїздів на озеро на купіль та у річці недалеко табору, молодь проходжувалась та відпочивала далеко за містом у своєму українському оточенні та свіжому повітрі, якого так потрібно для здорового тіла і душі.

У таборі була надзвичайна атмосфера, гамір лунав в кухні, опісля лунали українські пісні під час проб, на площі під час спорту, крики-сміхи під час теренових забав.

Щодня якісь нові пригоди, щодня щось нового навчилися, забавилися, один одного краще пізнали.

І так літо минуло — табір скінчився, юнацтво зложило шатра, оселя „Холодний Яр" знову втихла. Здається, що ввесь той шум, гамір, пісні, музика все те було сном і швидко проминуло. Із смутком прийшлось покинути цьогорічний літній табір, а спомини залишились в „Юнацькому Шляху" який вийшов друком на „Холодному Ярі".

Іван Федорняк

ВИСТУП О. ТИМОШЕНКА

Чикаго, Ілл. — Тут в неділю, 26-го листопада ц.р., в авдиторії собору свв. Володимира і Ольги, на традиційному Голодному Обіді виступить Олесь Тимошенко, внук письменника Бориса Антоненка-Давидовича, який перебуває на лікуванні у Вашингтоні. О. Тимошенко читатиме тюремні вірші Б. Антоненка-Давидовича. В програмі: слово Осипа Зінкевича, поклін Т. Шевченкові молодечих організацій, мистецьке читання оповідань Б. Антоненка-Давидовича — Галина Грущецька. Імпрезу, яка пічнеться о 2-ій год. по полудні, влаштовує Сестрицтво Покрова Пресв. Богородиці і Крамничка Сумління. Під час вечора можна буде набути касетку О.Тимошенка, а також різдвяні картки його роботи. Весь дохід з продажу призначений на перебування і навчання О. Тимошенка в Америці. Хто не зможе взяти участь у вечорі, може замовити касетку і картки, пишучи на адресу: Smoloskyp, P.O.Box 561, Ellicott City, Md. 21043.

Думки...

(Закінчення зі стор. 2)

Німеччина, що є їх усіх заду шевною мрією, а знесення муру, вільних виборів, як перший етап, за яким наступний прийти мусить. До цілі треба змагати крок за кроком, маючи на увазі міжнародну констеляцію. Поляки теж не говорять про вихід із системи Варшавського Пакту, тобто з-під російської супремації і до повної незалежности, а вдоволяються наразі цим, що можна осягнути. Так треба мислити і діяти і нам, принаймні доки не досягнемо такого рівня національної свідомости, яка у поляків і німців.

Нам зразу боротись за принаймні шістдесят відсотків такої національної свідомости як у поляків чи німців, тоді наші гасла не будуть звучати романтикою, як нині. З романтиків в політиці глузують! Докажім муравлиною, назву її „просвітянською" працею над відновою духа України, що ми розуміємо труднощі нашого політичного міжнародного становища, і стосуємо в нашій боротьбі засоби відповідні і співмірні з нашою незавидною ситуацією! Хай німці навчать нас у дечому. Мільйон німців на вулицях Берліну, Ляйпціґу і Дрездену досягли те, чого здійснення наразі бажали. Коли залле хоч по півмільйона мешканців вулиці українських міст Києва, Харкова, Дніпропетровська. Самого Львова мало! Без того важко нам буде чого добитись у нинішніх умовах. Самі єрихонські труби слів, жалів і нарікань не поможуть. Треба мови мас! Це єдина мета визвольної боротьби на склоні цього сторіччя. А ми намагаємось переконувати себе, що це ще початки цього сторіччя, і ніщо в засобах визвольних змагань для нас не змінилось...

ПОДЯКА

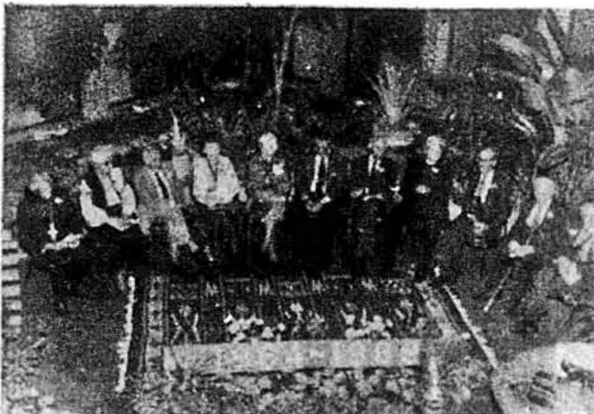

Пансіон ім. Івана Франка при 3058 Вінстон Черчил Блвд. Вид з фронту.

Дирекція Товариства Український Дім для Старших та Пансіонів ім. Івана Франка

складає щиру подяку духовенству, пресі, представникам організацій та численним приятелям наших сеньйорів за спонтанну участь у 25-літніх святкуваннях пансіонів. Щира подяка належиться також за велику фінансову підтримку. З цієї нагоди до каси Товариства вплинуло понад 25,000 дол.

Сердечне спасибі.

Президія Офіційної Програми 25-літніх святкувань пансіонів ім. Івана Франка. Зліва — о. крилош. Б. Остапович, Н. Козій, інж. Я. Соколик (Голова КУК — Торонто), д-р Е. Пастернак, С. М. (Екзекутивний Директор Товариства Український Дім для Старших), мейор Міссісаґа — Г. Меккейлон, С. Магоні (представник до Провінційного Уряду), мейор Етобікок — Б. Сінклер, о. митр. Д. Фотій, В. Пасмор, Я. Козловський, Я. Семотюк (Голова Товариства Український Дім для Старших).

За Дирекцію:

д-р Е. Пастернак — *Екз. директор*
Я. Семотюк — *голова*

В П'ЯТНАДЦЯТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ нашого Дорогого і Незабутнього БАТЬКА

бл. п. інж.

Віктора Вакуловського

буде відслужена

ПАНАХИДА

за спокій душі Покійного

в неділю, 26-го листопада 1989 року

на українському православному цвинтарі

св. Андрія в Бавнд Бруку, Н. Дж.

Рідних, Приятелів і Знайомих просимо згадати Покійного у своїх молитвах.

Доньки — ВІКТОРІЯ і МАРІЯННА

Видавництво Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА

Видавництво „Червона Калина"

із сумом ділиться вісткою з колишніми вояками-українцями та українською громадою, що дня 8-го листопада 1989 р. відійшов у Вічність

св. п. мґр

ЯРОСЛАВ РАК

член ОУН, політичний в'язень, визначний громадський діяч та довголітній голова видавництва „Червона Калина".

ПОХОРОН відбувся в суботу, 11-го листопада 1989 р. із української католицької церкви в Ньюарку, Н. Дж. на український православний цвинтар в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Горем опечаленій Родині Покійного складаємо наші глибокі співчуття.

Два кооперативні свята у Вінніпеґу

У четвер, 19-го жовтня ц.р., Кредитова Кооператива Північного Вінніпеґу, в залі катедри свв. Володимира і Ольги, в присутності біля 150 членів і гостей, святочно відзначила Міжнародний День Кредитової Кооперації та 50-річчя української кредитової кооперації у Вінніпеґу.

Господарем цієї товарисько-кооперативної зустрічі був проф. Остап Гавалешка. Він коротким словом привітав усіх присутніх, членів кредитівки і гостей, представників інших організацій, починаючи програму молитвою, яку провів о. крилошанин Роман Кисілевський.

Головну доповідь про ці два свята виголосив інж. Андрій Качор. З доповіді учасники цих святкувань довідалися, що до 1948 року „День Кредитової Кооперації" святкували тільки в Европі. Щойно в 1949 році, коли кредитові кооперативи Канади і ЗСА відзначували 100-річчя існування кредитової кооперації в цілому світі (основоположниками були Ф.В. Райфайзен і Герман Шульце-Деліч у Німеччині в 1849 р.), тоді виринула думка серед провідників кредитових кооператив Канади і ЗСА, щоб цей гарний звичай щорічного святкування „Дня Кредитової Кооперації" перещепити з Европи на північно-американський континент. Всі на це погодилися. І від тоді кожного року, в третій четвер місяця жовтня, всі кредитові кооперативи в цілому вільному світі, святкують дуже врочисто, часто в присутності найвищих державних достойників, „Міжнародний День Кредитової Кооперації". Святкує його ціла Канада, провінційні централі та поодинокі кредитові кооперативи, а в тому і наші українські.

Метою таких святкувань є скріпити і поширити кооперативну ідею співпраці і самодопомоги між широкими масами громадянства в цілій країні.

Друге свято, яке сполучене з першим — це наше українське свято, яке заслуговує на окреме відзначення. Це 50-річчя української кредитової кооперації в Канаді. Доповідач коротко, але дуже чітко подав історію кредитової кооперації в Канаді, яка почала свою діяльність у 1900 році, а відтак на цьому тлі переказав коротку історію української кредитової кооперації не тільки в Канаді, але в цілій діяспорі.

Першою українською кредитовою кооперативою в Канаді була „Нова Громада" в Саскатуні, заснована з ініціятиви інж. Василя Топольницького 13 лютого 1939 року. „Нова Громада" стала наче матір'ю всіх українських кредитових кооператив у діяспорі, а їх „батьком" інж. В. Топольницький.

Другою була „Карпатія", а третьою Кредитова Кооператива Північного Вінніпеґу обі засновані з ініціятиви того ж самого інж. В. Топольницького.

У ЗСА першу українську кредитову кооперативу засновано щойно в травні 1951 року в Ню Йорку, а два місяці пізніше засновано другу в Чикаґо, обі під назвою „Самопоміч".

Сьогодні, після 50 років праці, українці в Канаді мають 28 кредитових кооператив, які об'єднують 56,000 членів і які мають 565 міл. дол. оборотового капіталу. У ЗСА маємо 29 кредитових кооператив, які об'єднують 57,000 членів і обертають сумою 650 міл. дол. Українці в Австралії мають вісім своїх кредитових кооператив, які нараховують 10,000 членів, а їх майно переступило 54 міл. дол. Разом українці у вільному світі під кінець 1988 року мали 65 кредитових кооператив, які об'єднували 123,000 членів, а їх оборотові фонди осягнули біля 1 біл. 270 міл. дол. Це вже поважна зорганізована українська фінансова сила, якою не можуть похвалитися інші етнічні групи. Ця сила може ще бути вп'ятеро більшою, якщо б усі свідомі українці у вільному світі, всі наші церкви та організації, зрозуміли суть і вагу нашої кредитової кооперації та користали з її услуг.

Сама ювілянтка „Нова Громада" під кінець 1988 року мала 2,026 членів, а її майно переступило 14 міл. дол., має гарний новий будинок і дай Боже, щоб 75-річний ювілей вона святкувала, збільшуючи своє членство і оборотовий капітал хоч трикратно.

У своїй доповіді інж. А. Качор згадав теплим словом інж. Василя Топольницького, „батька" української кредитової кооперації в діяспорі. Він народився в 1893 році в Серафинцях, Городенсько повіту, в Західній Україні. У 1912році закінчив українську гімназію в Коломиї іспитом зрілости. Один рік був на теології в Станиславові. У 1914 році був покликаний до австрійської армії. Закінчив старшинську школу. Після війни зголосився до Української Галицької Армії, в ранзі хорунжого, приділений до Самбірської Бригади. В кінці 1918 року попав в польський полон, з якого втік до Чехо-Словаччини, де закінчив студії на Високій торговельній школі в Празі, у 1926 році, дипломом інженера комерції.

У 1927 році В. Топольницький приїхав до Канади, Вінніпеґу і тут відразу включається в громадську працю, а зокрема кооперативну. У 1930 році організував кооперативу „Калина" із завданням бути українською книгарнею на цілу Канаду. Одночасно він заснував ще кілька інших кооператив. У 1938 році на короткий час переїхав до Саскатуну і там організував „Нову Громаду", а вернувшись до Вінніпеґу організував „Карпатію", про що була згадка вище. У 1949 році інж. В. Топольницький став співініціятором „Кооперативної Громади", був співробітником „Нового Шляху", писав багато статтей на кооперативно-економічні теми. У 1975 році захворів, деякий час перебував у шпиталі, не маючи ніякої родини. Помер 7-го листопада 1978 року. Величавий похорон відбувся 11-го листопада з катедри св. Володимира і Ольги на цвинтарі „Всіх Святих". Ім'я його вже перейшло до історії української кооперації та історії українців Канади, як першого піонера української кооперації в Канаді.

Після доповіді інж. А. Качор, його заступник у Кредитовій Кооперативі Північного Вінніпеґу, Мирослав Буґера, прочитав проклямації англійською мовою з нагоди „Дня Кредитової Кооперації" в Канаді від прем'єра Канади та міністра кооперації в Манітобі. Відтак, господар свята, проф. О. Гавалешка, поділився цікавими враженнями зі своєї подорожі в Україну, з науковою делегацією Канади. Він подав дуже цікаві спостереження з відвідин Києва, Львова, Коломиї і Чорнобиля, про які не можна було вичитати ні в нашій, ні іншомовній пресі. Ці спостереження заслуговують на окрему статтю, що, сподіємось, проф. О. Гавалешка в найближчому часі зробить.

Це дуже миле кооперативне свято закінчилося врученням 12-ти нагород, пам'яткових годинників з тризубом, „змагунам", що брали участь у приєднуванні нових членів для Кредитової Кооперативи Північного Вінніпеґу та кінцевою молитвою, яку провів о. митрат Семен Іжик.

Закриваючи це подвійне свято, О. Гавалешка подякував усім учасникам і попросив усіх на перекуску з кавою і солодким печивом та на товариські розмови, які тягнулися до пізньої ночі.

Кооператор

ВІНЧАННЯ ЩОЙНО ВІДБУДЕТЬСЯ

В інтерв'ю із Надею Яворською, вміщеному у ч. 215 „Свободи" з 14-го листопада ц.р. ми „перестаралися", подаючи, що її вінчання вже відбулося. Як нас інформують воно відбудеться щойно весною. — Ред.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

ІВАН МИХАЛЕВИЧ, член УНС Відд. 451-го ім. Т. Шевченка в Ґримзбі, Онт. Канада, помер на 91-му році життя. Нар. 1898 року в селі Кошиці, пов. Товмач, Зах. Україна. Членом УНС став 1947 року. Залишив овдовілу дочку Параскевію Калман і сина Володимира Михалевича. Похорон відбувся 10-го серпня 1989 року на місцевому цвинтарі у Вотерфорд, Онт. Канада.

Вічна Йому Пам'ять!

Є. Ю. Омельченко, секр.

ГЕНРІ РОЖАК, член УНС Відд. 173-го ім. св. Володимра у Вілмінґтоні, Дел., помер 6-го жовтня 1989 року на 66-му році життя. Нар. 1923 року у Вілмінґтоні, Дел. Членом УНС став 1941 року. Залишив у смутку сестру Марію і сестру Стеллу. Похорон відбувся 10-го жовтня 1989 року на катедральному цвинтарі в Вілмінґтоні, Дел.

Вічна Йому Пам'ять!

Петро Щерба, секр.

ЕВГЕН ГУТОВИЧ, член УНС Відд. 158-го ім. Б. Хмельницького в Бруклині, Н.Й. помер на 80-му році життя. Нар. 1909 року в Дрогобичі, Зах. Україна. Членом УНС став 1958 року. Залишив у смутку дружину Стефанію, дві дочки Ірену і Марту з родинами та ближчу і дальшу родину. Похорон відбувся 2-го жовтня 1989 року на цвинтарі св. Духа в Гемптонбурґу, Н.Й.

Вічна Йому Пам'ять!

Управа Відділу

ІВАН ВОРКУН, член УНС Відділу 503-го в Едмонтоні, Канада, помер на 74-му році життя. Нар. 1915 року, а членом УНС став 1958 року. Залишив у смутку дружину Стефанію, сина Романа, дочку Ольгу Бриґґс з мужем і дітьми Антоном і Христиною та двох братів Андрія і Володимира в Україні. Похорон відбувся 22-го вересня 1989 року на цвинтарі св. Михаїла в Едмонтоні, Алта. Канада.

Вічна Йому Пам'ять!

Теодор Войтів, секр.

ПАВЛИНА ВЕПРИК, член УНС Відд. 432-го ім. Тараса Шевченка в Торонто, Онт. померла 2-го вересня 1989 року на 86-му році життя. Нар. 1903 року в Дрогобичі, Зах. Україна. Членом УНС стала 1956 року. Залишила у смутку доньку Богданну Велигорську з мужем і доньками Христиною і Мартою. Похорон відбувся 5-го вересня 1989 року на цвинтарі Проспект в Торонто, Канада.

Вічна Їй Пам'ять!

Ярослава Зорич, секр.

ЕДВАРД ДУБИНСЬКИЙ, член УНС Відд. 29-го Т-ва ім. „Преображення Ісуса Христа" Нантікок, Па. помер 15-го жовтня 1989 року на 64-му році життя. Нар. 3-го січня 1925 року в Ларксвіллі, Па. Членом УНС став 1973 року. Залишив у смутку дружину Катерину (Крупу) Дубинську і дочку Дорін. Похорон відбувся 17-го жовтня 1989 року на цвинтарі Св. Марії в Даллас, Па.

Вічна Йому Пам'ять!

Ольга А. Малищак, секр.

ІЛЛЯ ЛУКІЯН, член УНС Відд. 437-го ім. сот. Ю. Головінського, в Монтреалі, Канада, помер 30-го вересня 1989 року на 78-му році життя. Нар. 1911 року в Добромірці, Збараж, Україна. Членом УНС став 1959 року. Залишив у смутку дружину Брониславу, доньку Віру Марунчак з мужем Петром і внуків Петра мол. і Дану та сестру Марію Кондзіолу і дальшу родину в Україні. Похорон відбувся 2-го жовтня 1989 року на цвинтаті Кот де Неж в Монтреалі, Канада.

Вічна Йому Пам'ять!

Віра Баніт, секр.